

TARİKAT PİRLERİ ve TARİKATLERİ: YESEVİLİK VEYA YESEVİYYE (5)

(...dünden devam)

Esasen bu özellikler, Melâmetiyye akımını başlatmış olan Horasan Tasavvuf Okulu'nun da temel ilkesi olduğu gibi Bağdat Tasavvuf Okulu'nun da temel ilkesidir.

“Şeriat kurallarına sıkıca bağlı bir tarikat olan Yesevîliğin temelini riyâzet ve zikir oluşturur. Riyâzet, mürîdin az yemek, az uyumak, az konuşmak ve bedensel isteklerine uymamak gibi yollarla nefsine egemen olma, onu arındırma ve eğitme çabasıdır.

Yesevî zikri açık (cehrî) zikirdir. Zikir sırasında, mürîdin boğazından, bıçkıdan çıkan seslere benzer sesler gelir. Bu yüzden bu tür zikir, *zıkr-i erre* veya *zıkr-i minşârî* (bıçkı zikri) diye adlandırılmıştır. Yese-vîlerin bir başka önemli uygulaması da *â alvettir*. *â alvet*, mürîdin, bir odada tek başına kalarak Allah'ı anmasıdır.

Yesevîlikte, namazı cemâatle kılmak, tan zamanı uyanık olmak, her zaman abdestli bulunmak, her an Allah'ın huzurunda bulunduğu bilincini korumak, her an ve her yerde içinden Allah'ı zikretmek, din ve tasavvuf büyüklerine uymak da önemlidir” (Memo Larousse: 1/335-337)

Zıkr-i Erre:

Yeseviyye tarikatının ve Türk mutasavvıflarının özelliklerinden biri de Zıkr-i Erre adı ile meşhur zikirdir. Zikreden hançeresinden bıçkı sesine benzer bir ses çıktığı için bu zikre bu ad verilmiştir. Menkıbeye göre Hızır Aleyhis-selâm bir gün Ahmed Yesevî ile sohbet etmeğe gelmiş ve Hoca'yı her gün şen ve gönlü ferah bulurken, o defa sıkıntı ve üzüntü içinde görmüştü; hayret edip sebebini sordu. Hoca şu cevabı verdi: “Arkadaşların ve fakirlerin (dervişlerin) içlerini kasvetlik almış (kalbleri katılaşmış, kararmış). Bunu gidermeyi imkânsız gördüğüm için keder ve sıkıntı içinde kalmışım.”

O zaman Hızır Aleyhisselâm “Ah ah” diye zikrullah’a başladı. O kasvet yok oldu ve bu zikir, emirleri ile, bütün silsilede vird oldu. İşte Yese-viyye tarikatındaki Zikr-i Erre’nin esas ve mahiyeti ve Yesevîlik’e girmesi, menkıbeye göre böyledir (Cevâhiru’l-ebrâr (s. 72-73). Aynı menkıbe bu eserdeki Farsça bir manzumede yineleniyor (s. 229)) ve esasen Yeseviyye tarikatı de Cehriy-ye’dendir (Yusuf Heme-dânî’nin ve daha başka hâcegânın zikirleri, açık zikirdir. Yalnız Abdu’l-Hâlik Guclu-vânî’ye, Hızır Aleyhisselâm tarafından gizli zikir emredilmişti... (Bkz. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s. 106, dipnot: 34).

(devamı yarın..)